

16.06.2022

POL-2022-74343

Poliisitarkastaja Ari Jokinen

Eduskunnan hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

HE 94/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta**1 Lausuntopyyntö**

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa ja asiantuntijaa etäyhteydellä kuultavaksi hallituksen esitykseen Eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta.

2 Asiantuntijan lausunto

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rajavartiolakia. Esityksen tavoitteena on vahvistaa rajaturvallisuutta parantamalla Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia varautua ja vastata normaaliolojen häiriötilanteisiin. Muutoksilla parannettaisiin myös Rajavartiolaitoksen varautumista poikkeusoloihin. Tavoitteena on tehdä rajavartiolakiin kiireellisimmiksi katsotut muutokset muun muassa muuttoliikettä hyväksikäyttävään hybridivaikuttamiseen varautumiseksi.

Rajavartiolakiin lisättäisiin nimenomainen sääntely rajanylitysliikenteen rajoittamisesta. Lisäksi valtioneuvosto voisi päättää kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämistä Suomen valtakunnanrajalla yhteen tai useampaan rajanylityspaikkaan, jos se on välttämätöntä lyhyessä ajassa tapahtuvasta poikkeuksellisen suuresta maahantulijoiden määrästä tai vieraan valtion vaikutuksesta tapahtuvasta maahantulosta yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan vakavan uhan torjumiseksi.

Rajavartiolakiin lisättäisiin myös täydentävät säännökset esteiden rakentamisesta rajavyöhykkeelle sekä uusi sääntely velvollisuudesta luovuttaa lyhytaikaisesti täyttä korvausta vastaan Rajavartiolaitokselle sen kiireellisessä yksittäisessä tehtävässä välttämätöntä omaisuutta sekä suorittaa lyhytaikaisesti välttämättömiä palveluja Rajavartiolaitokselle käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan.

Rajavartiolain muuttamiselle voidaan katsoa olevan tarve. Yhtenä keskeisenä varautumiskeinona muuttoliikettä välineellistävään hybridivaikuttamiseen olisi sellainen kansallinen lainsäädäntö, joka antaisi viranomaisille riittävät toimivaltuudet toimia tehokkaasti ja ennalta ehkäisevästi häiriötilanteissa.

Hybridivaikuttamista ja muuttoliikkeiden ohjaamista Euroopan rajoille voidaan käyttää jatkossakin yhtenä keinona painostaa muita valtioita. Eurooppaan pyrkiviä ihmisiä on paljon ja on oletettavaa, että heidän määränsä tulee kasvamaan maailmalla lisääntyvien konfliktien ja ilmastomuutoksen aiheuttamien äärimmäisten sääilmiöiden lisääntymisen johdosta.

Laajamittainen ja hallitsematon maahanmuutto voi heikentää huomattavasti yleistä järjestystä ja turvallisuutta Suomessa. Hybridivaikuttamisella pyritään luomaan jännitteitä mm. maahantulijoiden ja heitä vastustavien ryhmien välille. Muuttoliikettä välineellistävä laajamittainen hybridivaikuttaminen voi aiheuttaa yhteiskunnassa häiriötilanteen, jossa viranomaisien kyky hoitaa laajamittaiseen maahanmuuttoon liittyviä tehtäviä vaarantuu. Tästä syystä voidaan katsoa, että varautuminen tämän tapaiseen hybridivaikuttamiseen lainsäädäntömuutosten avulla auttaisi viranomaisia hoitamaan heille lakisääteisesti määrättyjä tehtäviä myös häiriötilanteissa. Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteon (valtioneuvoston julkaisuja 2021:48) mukaan hybridivaikuttamista tulee torjua myös lainsäädännöllisin toimin. Turvallisuusviranomaisien toimivaltuuksia olisi hyvä kehittää siten, että viranomaisien toimintakyky varmistettaisiin vastaamaan myös yllättäviin ja nopeasti eskaloituviin tilanteisiin.

2.1 Rajanylityspaikan väliaikainen sulkeminen, rajanylitysliikenteen rajoittaminen ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittäminen

Voidaan pitää perusteltuna rajoittaa lainsäädännön keinoin kansainvälisten rajanylityspaikkojen kautta kulkevaa liikennettä sellaisessa tilanteessa, jossa Suomeen kohdistuisi toisen valtion vaikutuksesta tapahtuvaa laajamittaista maahantuloa. Olisi tärkeätä, että valtioneuvosto voisi päättää rajanylityspaikan sulkemisesta tai rajanylitysliikenteen rajoittamisesta määräajaksi tai toistaiseksi, jos sulkeminen tai rajoittaminen olisi välttämätöntä vakavan yleiselle järjestykselle, kansalliselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan uhan torjumiseksi.

Kansainvälisen suojelun hakemisen keskittäminen yhteen tai useampaan rajanylityspaikkaan parantaisi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen edellytyksiä. Ehdotetulla sääntelyllä ei kuitenkaan estettäisi ketään hakemasta kansainvälistä suojelua Suomesta. Euroopan ihmisoikeussopimuksen toteuttaminen edellyttää, että valtiot mahdollistavat laillisia väyliä maahan saapuville mahdollisuuden jättää kansainvälistä suojelua koskeva hakemus. Tarjoamalla mahdollisuuden kansainvälisen suojelun hakemuksen jättämiseen keskitetysti yhdelle tai useammalle rajanylityspaikalle, Suomi huolehtisi siitä, että kansainvälistä suojelua tarvitsevat voisivat jättää kv-suojeluhakemuksen.

Voidaan pitää hyvänä sitä, että esityksessä on huomioitu myös vaikutukset Ahvenanmaan maakunnassa. Itsehallintolain 27 §:n 26 kohdan mukaan ulkomaalaisasiat kuuluvat valtakunnan toimivaltaan, joten ehdotettu sääntely kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämisestä tulisi sovellettavaksi myös Ahvenanmaan maakunnassa.

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä poliisin ulkomaalaisvalvonnan- ja rikostorjunnan näkökulmasta on tärkeää huomioida se, että muuttoliikettä välineellistävässä toiminnassa käytetään sellaisiakin ihmisryhmiä, jotka eivät ole kansainvälisen suojelun tarpeessa. Hybridivaikuttamisessa voidaan käyttää myös Suomen valtiota kohtaan vihamielisiä henkilöitä tai ryhmiä taikka extremistisiä ja järjestäytyneen rikollisuuden ryhmiä, joita voi saapua maahan kansainvälistä suojelua tarvitsevien ihmisten joukossa. Tästä johtuen olisi ensiarvoisen tärkeää, että viranomaisten resurssit pysyttäisiin kohdistamaan huolellisen ja laadukkaan turvapaikkatutkinnan suorittamiseen jo heti maahan saapumisen yhteydessä. Tämä varmistettaisiin parhaiten kansainvälisen suojelun hakemusten vastaanottamisen keskittämällä ja pitämällä maahan saapuvien henkilöiden määrä sellaisena, että kokonaisuus saataisiin pidettyä viranomaisten hallinnassa.

2.2 Esteiden rakentaminen rajavyöhykkeelle

Rajaesteiden, kulku-urien ja teiden rakentamisella voitaisiin ohjata laajamittaista hybridivaikuttamiseen tähtäävää maahantuloa hallitusti. Ohjaamalla laajamittaista maahantuloa erilaisten esteiden avulla kyettäisiin varmistamaan viranomaisten henkilöresurssit ja henkilöstön tarkoituksenmukainen sijoittelu. Laajamittaisen maahantulon hallitseminen ja ohjaaminen edesauttaisi viranomaisten mahdollisuutta resurssien kohdentamiseen kansainvälisten suojeluhakemusten rekisteröimiseen heti maahan saavuttaessa. Viranomaisten resurssien riittävyyden varmistamisella turvattaisiin Suomen sisäistä järjestystä ja turvallisuutta. Laajamittainen maahantulo sellaisenaan aiheuttaa merkittävää lisätyötä ja lisäresurssien tarvetta viranomaisissa. Poliisin osalta voidaan todeta, että laajamittainen maahantulo voi lisätä jo itsessään poliisitehtävien määrää, joten sillä olisi vaikutusta poliisin resurssitarpeeseen ja resurssien kohdentamiseen.

Rajaesteet voisivat myös hidastaa mahdollisten luvattomien rajanylittäjien maahan saapumista ja edesauttaisivat luvattomasti rajaesteet ylittäneiden kiinni saamista heti valtakunnanrajan läheisyydessä.

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta, HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
Poliisijohtaja Sanna Heikinheimo
Poliisiylitarkastaja Vesa Pihajoki
Poliisiylitarkastaja Karl Linderborg
Poliisitarkastaja Marjo Tyynelä
Poliisihallitus, Esikunta
Sisäministeriö, poliisiosasto